

## **OIKEUSAPU JA JULKINEN PUOLUSTUS**

### **B 14.4 LAKI OIKEUDENKÄYNNISTÄ RIKOSASIOISSA (11.7.1997/689), 2 LUKU ASIANOSAISEN AVUSTAMISESTA (viim. muut. 19.12.2008/928)**

#### **ROL**

#### **2 LUKU**

#### **Asianosaisen avustamisesta (6.2.1998/107, viim. muut. 19.12.2008/928)**

##### **1 § (6.2.1998/107)**

Rikoksesta epäillyllä on oikeus itse huolehtia puolustuksestaan esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä.

Epäillyn pyynnöstä hänelle on määrättävä puolustaja, jos:

- 1) häntä epäillään tai hänelle vaaditaan rangaistusta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, tai tällaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen; tai
- 2) hän on pidätettynä tai vangittuna.

Epäillylle on määrättävä puolustaja viran puolesta, kun:

- 1) epäilty ei kykene puolustamaan itseään;
- 2) epäilty, jolla ei ole puolustajaa, on alle 18-vuotias, jollei ole ilmeistä, ettei hän tarvitse puolustajaa;
- 3) epäillyn valitsema puolustaja ei täytä puolustajalle asetettavia vaatimuksia tai kykene asianmukaisesti puolustamaan epäiltyä; tai
- 4) siihen on muu erityinen syy.

##### **1 a § (31.3.2006/243)**

Tuomioistuin voi määrätä asianomistajalle oikeudenkäyntiavustajan esitutkintaa ja, silloin kun asianomistajalla on vaatimuksia virallisen syyttäjän ajamassa asiassa, oikeudenkäyntiä varten:

- 1) rikoslain 20 luvussa tarkoitettussa seksuaalirikosta koskevassa asiassa, jollei sitä erityisestä syystä pidetä tarpeettomana;

- 2) rikoslain 21 luvun 1–6 §:ssä tarkoitetussa rikosasiassa, jos sitä asianomistajan ja rikoksesta epäillyn välinen suhde huomioon ottaen on pidettävä perusteltuna; sekä
- 3) henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaa rikosta koskevassa asiassa, jos sitä rikoksen vakavuus, asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen on pidettävä perusteltuna.

2 § (6.2.1998/107)

Puolustajaksi ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi on 1 ja 1 a §:n nojalla määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja. Jos sopivaa julkista oikeusavustajaa tai asianajajaa ei ole tiedossa tai siihen on muu erityinen syy, puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi voidaan määrätä muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, joka lain mukaan saa olla asiamiehenä. Puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi määrättävälle on varattava tilaisuus tulla kuuluksi tehtävään määräämisestä. (5.4.2002/260)

Milloin epäilty tai asianomistaja on itse ehdottanut puolustajakseen tai oikeudenkäyntiavustajakseen kelpoisuusvaatimukset täyttävän henkilön, tämä on määrättävä, jolleivät erityiset syyt toisin vaadi.

Puolustajaksi ei saa määrätä sitä, joka on

- 1) toiminut epäillyn neuvonantajana tutkittavaan rikokseen liittyvässä asiassa;
- 2) epäiltynä, syytteessä tai tuomittu rikoksesta, joka on omiaan vähentämään hänen luotettavuuttaan puolustajan tehtävässä; tai
- 3) muulla perusteella esteellinen.

Jos epäillylle määrätään puolustaja, hänelle ei voida määrätä oikeusapulain (257/2002) nojalla avustajaa. Jos epäillylle on määrätty avustaja oikeusapulain nojalla ennen kuin hänelle määrätään puolustaja, on avustaja määrättävä puolustajaksi. (5.4.2002/260)

3 § (31.3.2006/243)

Sellaiselle 1 a §:ssä tarkoitetun rikoksen asianomistajalle, jota kuullaan henkilökohtaisesti asian selvittämiseksi sekä jonka voidaan katsoa tarvitsevan tukea esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä, voidaan 1 a §:ssä mainituin edellytyksin määrätä tehtävän hoitamiseen tukihenkilö, jolla on riittävä pätevyys.

4 § (6.2.1998/107)

Puolustajan, asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan ja tukihenkilön määrää se tuomioistuimien, jossa rikosasia on vireillä tai jossa se voidaan panna vireille. Määräykset voidaan oikeusapulain 13 §:n 1 momentissa säädetyin edellytyksin antaa taannehtivasti koskemaan asiassa jo suoritettuja tarpeellisia toimenpiteitä. Jos asian käsittely on päättynyt eikä muutoksenhakua varten säädetty aika ole vielä ku-

lunut umpeen, edellä mainitut määräykset antaa asiaa viimeksi käsitellyt tuomioistuimien. (19.12.2008/928)

L:lla 928/2008 muutettu 1 momentti tulee voimaan 1.2.2009. Aiempi sanamuoto kuuluu:

Puolustajan, asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan ja tukihenkilön määrää se tuomioistuin, jossa rikosasia on vireillä tai jossa se voidaan panna vireille. Määräykset voidaan oikeusapulain 13 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyin edellytyksin antaa taannehtivasti koskemaan asiassa jo suoritettuja tarpeellisia toimenpiteitä. Jos asian käsittely on päättynyt eikä muutoksenhakua varten säädetty aika ole vielä kulunut umpeen, edellä mainitut määräykset antaa asiaa viimeksi käsitellyt tuomioistuimien. (5.4.2002/260)

Käräjäoikeus on päätösvaltainen 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa yhden tuomarin kokoonpanossa. Määräys voidaan siirtää käsiteltäväksi yhdessä sen rikosasian kanssa, jota varten määräystä pyydetään. Jos määräyspyyntöä ei kansliakäsittelyssä ratkaista pyynnön mukaisesti, päätöksen antamispäivä on ilmoitettava hakijalle kirjallisesti hyvissä ajoin ennen päätöksen antamista. (23.5.2003/382)

Jos 1 §:n mukaiset edellytykset puolustajan määräämiselle lakkaavat, puolustajan määräys raukeaa, jollei tuomioistuin vastaajan oikeusturvan vuoksi erityisestä syystä toisin päättä. Puolustajan, asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan ja tukihenkilön määräyksen peruuttamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeusapulaissa säädetään avustajasta. (19.12.2008/928)

L:lla 928/2008 muutettu 3 momentti tulee voimaan 1.2.2009. Aiempi sanamuoto kuuluu:

Jos 1 §:n mukaiset edellytykset puolustajan määräämiselle lakkaavat, puolustajan määräys raukeaa. Puolustajan, asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan ja tukihenkilön määräyksen peruuttamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeusapulaissa säädetään avustajasta. (5.4.2002/260)

#### 5 § (6.2.1998/107)

Puolustaja ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustaja ei saa ilman tuomioistuimen lupaa panna toista sijaansa.

#### 6 § (6.2.1998/107)

Puolustaja ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustaja on velvollinen huolellisesti hyvää asianajotapaa noudattaen valvomaan päämiehensä etua ja oikeutta sekä siinä tarkoituksessa edistämään asian selvittämistä.

#### 7 § (6.2.1998/107)

Puolustajan ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan tulee niin pian kuin mah-

dollista neuvotella päämiehensä kanssa ja ryhtyä valmistelemaan hänen avustamistaan sekä ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, joita tämän oikeuksien valvominen vaatii. Hänen on tarvittaessa avustettava päämiestään myös haettaessa muutosta ylemmässä oikeusasteessa.

Puolustajalle ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajalle tämän luvun nojalla annettu määräys on voimassa myös erillisessä oikeudenkäynnissä, johon asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus 3 luvun 3 §:n nojalla määrätään käsiteltäväksi.

8 § (6.2.1998/107)

Puolustajasta ja asianomistajan avustajasta on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäyntiasiamiehestä ja -avustajasta säädetään oikeudenkäymiskaaren 15 luvussa.

9 §

Tukihenkilön tehtävä on olla esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä asianomistajan henkilökohtaisena tukena ja auttaa häntä asian käsittelemiseen liittyvissä kysymyksissä.

10 § (5.4.2002/260)

Tämän luvun mukaan määrätyle puolustajalle ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajalle maksetaan valtion varoista palkkio ja korvaus noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeusapulain 17 ja 18 §:ssä säädetään avustajan palkkioista ja korvauksista. Puolustajan määräyksen saanut vastaaja ja oikeudenkäyntiavustajan saanut asianomistaja vapautuvat velvollisuudesta suorittaa oikeusapulain 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja maksuja. Puolustajan saaneelle vastaajalle ja oikeudenkäyntiavustajan saaneelle asianomistajalle korvataan todistelusta aiheutuneet kustannukset noudattaen sitä, mitä oikeusapulain 4 §:n 2 momentissa säädetään. Tämän luvun mukaan määrätyle tukihenkilölle sekä puolustajan saaneen vastaajan ja oikeudenkäyntiavustajan saaneen asianomistajan nimeämälle todistajalle maksetaan korvaus noudattaen, mitä valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa (666/1972) säädetään. (19.12.2008/928)

L:lla 928/2008 muutettu 1 momentti tulee voimaan 1.2.2009. Aiempi sanamuoto kuuluu:

Tämän luvun mukaan määrätyle puolustajalle ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajalle maksetaan valtion varoista palkkio ja korvaus noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeusapulain 17 ja 18 §:ssä säädetään avustajan palkkioista ja korvauksista. Tämän luvun mukaan määrätyle tukihenkilölle sekä puolustajan saaneen vastaajan ja oikeudenkäyntiavustajan saaneen asianomistajan nimeämälle todistajalle maksetaan korvaus noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeusapulain 18 §:ssä säädetään korvauksista. (31.3.2006/243)

Vastapuolen korvausvelvollisuudesta valtiolle on soveltuvin osin voimassa, mitä

oikeusapulain 22 §:ssä säädetään.

Edellä 4 §:ssä ja tässä pykälässä tarkoitettuihin päätöksiin haetaan muutosta noudattaen soveltuvien osin, mitä oikeusapulain 26 §:ssä säädetään.

11 § (19.12.2008/928)

Jos tuomioistuin toteaa epäillyn syyllistyneen rikokseen, jonka esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten hänelle oli määrätty puolustaja, hänet on velvoitettava korvaamaan valtiolle sen varoista 10 §:n nojalla maksetut korvaukset. Jos epäilty täyttää oikeusapulaissa tarkoitetut oikeusavun saamisen taloudelliset edellytykset, korvaus ei saa olla suurempi kuin oikeusapulain mukainen korvaus olisi. Puolustajan on esitettävä selvitys mainituista edellytyksistä, ellei selvitys ole käsiteltävissä asiassa tarpeeton.

L:lla 928/2008 muutettu 11 § tulee voimaan 1.2.2009. Aiempi sanamuoto kuuluu:

11 § (5.4.2002/260)

Jos tuomioistuin toteaa epäillyn syyllistyneen rikokseen, jonka esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten hänelle oli määrätty puolustaja, hänet on velvoitettava korvaamaan valtiolle sen varoista 10 §:n nojalla maksetut korvaukset. Jos epäilty täyttää oikeusapulaissa tarkoitetut oikeusavun saamisen taloudelliset edellytykset, korvaus ei saa olla suurempi kuin oikeusapulain mukainen korvaus olisi.